

مقایسه تحلیل مواضع و فرآیند بسیج منابع حزب توده و انجمن پادشاهی ایران

ملیحه سالم؛ استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه شاهد؛ malihe.salem55@gmail.com

عباس کشاورز شکری؛ استاد علوم سیاسی دانشگاه شاهد (نویسنده مسئول)؛ abbask83@gmail.com

زاهد غفاری هاشجین؛ استاد علوم سیاسی دانشگاه شاهد. ghafari@shahed.ac.ir

چکیده

این مقاله از نظریه بسیج منابع چارلز تیلی استفاده می‌کند و دو گروه مخالف جمهوری اسلامی ایران را با یکدیگر مقایسه می‌نماید. این دو گروه عبارت‌اند از: حزب توده ایران (چپ مارکسیست) و انجمن پادشاهی ایران (سلطنت‌طلب راست افراطی). هدف اصلی مقاله شناسایی شباهت‌ها و تفاوت‌های این دو گروه در زمینه مواضع، ساختار سازمانی، کنش‌ها، بسیج منابع، منافع، فرصت‌ها و تهدیدها و نیز میزان سرکوب و تسهیل می‌باشد. پژوهشگران روش شباهت‌ها و تفاوت‌های جان استوارت میل را به کار گرفته‌اند. یافته‌های مقاله نشان می‌دهند که هر دو گروه در سازماندهی مخفیانه و منضبط، بسیج منابع، منافع کلان (سرنگونی نظام) و مواجهه با سرکوب با یکدیگر شباهت دارند. با این حال، این دو گروه در مواضع و ایدئولوژی (مارکسیسم در برابر باستان‌گرایی ضداسلام)، نوع کنش‌ها (خشونت‌پرهیزی نسبی در برابر تروریسم) و فرصت‌های بین‌المللی (ائتلاف با چپ جهانی در برابر بهره‌برداری از تحریم‌ها و آشوب‌های داخلی) تفاوت‌های بنیادین دارند. این تفاوت‌ها مانع هرگونه ائتلاف میان آن‌ها می‌شود.

کلیدواژه‌ها: حزب توده، انجمن پادشاهی ایران (تندر)، اپوزیسیون، جمهوری اسلامی، مواضع، بسیج منابع.

مقدمه

یکی از پدیده‌هایی که با پیروزی انقلاب‌ها بروز می‌کند، ظهور گروه‌های مختلف برای کسب قدرت و پر کردن خلاء ناشی از سقوط رژیم سیاسی قبلی است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، گروه‌های مختلفی برای پر کردن خلأ قدرت وارد میدان می‌شوند. علاوه بر این گروه‌ها، گروه‌های طرفدار نظام قبل نیز وارد جنگ و معارضه با گروه‌های انقلابی که قدرت را به تصرف خود درآورده‌اند می‌شوند تا بتوانند قدرت از دست رفته را کسب کنند و دوباره به عرصه سیاست بازگردند. لذا در کنار گروه‌های مذهبی، ملی‌گرا و چپ، گروه‌های حامی رژیم پیشین نیز به مقابله برمی‌خیزند. حزب توده به عنوان مهم‌ترین گروه چپ، با مشی ملایم و ظاهراً حامی نظام تلاش می‌کند در قدرت نفوذ کند و به تدریج بتواند حکومت را به دست آورد. در مقابل گروه‌های سلطنت طلب نیز برای مقابله با نظام انقلابی دست به کار شده و به بسیج نیرو برای بازپس‌گیری قدرت دست زدند. انجمن پادشاهی ایران (تندر) یکی از مهم‌ترین گروه‌های سلطنت‌طلب به شمار می‌رود. کودتای نوژه در زمره کنش‌های جریان سلطنت طلب برای از بین بردن نظام تازه تاسیس شده انقلابی محسوب می‌شود؛ همچنین این نیروها طی سالهای بعد با عناوین مختلف پای به عرصه‌ی وجود گذاشته و به فعالیت علیه نظام انقلابی ادامه دادند. به علت آنکه طی سال‌های پس از انقلاب این گروه‌ها نتوانستند به فعالیت خود در داخل کشور ادامه دهند فعالیت‌های خود را به خارج از کشور منتقل کرده که مرکز اصلی فعالیت‌های آنها کشورهای اروپایی و ایالات متحده است. با اینکه هدف این گروه‌ها جایگزین کردن نظام سیاسی در ایران است؛ ولی با این حال از همکاری و ائتلاف با یکدیگر ناتوانند.

سؤال اصلی مقاله از این قرار است: با وجود اشتراک منافع اپوزیسیون چپ و سلطنت طلب در هدف نهایی (سرنگونی جمهوری اسلامی)، چرا آنها قادر به ائتلاف و همکاری نیستند؟

الف - پیشینه تحقیق

در ارتباط با گروه‌های اپوزیسیون پژوهش‌های مختلفی تاکنون صورت گرفته و هرکدام از جنبه‌ای به این موضوع پرداخته‌اند. به‌عنوان نمونه، وحید شمس (۱۳۹۵) در کتاب «بررسی اطلاعاتی احزاب و گروه‌های سیاسی مخالف جمهوری اسلامی ایران» سیر تکوین و پیدایش احزاب سیاسی، بررسی گفتمان اپوزیسیون و دلایل گرایش افراد به گروه‌های ضد امنیتی در ایران را سنخ‌شناسی کرده است. کتاب «جریان‌های مارکسیسم دانشجویی» به نگارش رنجبران (۱۳۸۸) نیز روند شکل‌گیری و گسترش جریان مارکسیستی در بین دانشجویان را بررسی کرده است. کتاب «جنبش چپ به روایت اسناد ساواک: حزب دموکرات کردستان ایران» هم که به همت مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات (۱۳۸۷) منتشر شده، فعالیت‌ها و اقدامات حزب دموکرات کردستان را بر اساس اسناد ساواک مورد کنکاش و بررسی قرار داده است. همچنین مازیار بهروز (۱۳۹۵) هم در کتاب «شورشیان آرمانخواه» به بررسی دلایل ناکامی گروه‌ها و احزاب چپ‌گرای ایرانی پرداخته است. در بخشی از کتاب مسائل مرتبط با فداییان و انشعابات رخ داده در این سازمان و دلایل رویارویی و مقابله این سازمان با جمهوری اسلامی به صورت تفصیلی مورد بررسی قرار گرفته است. مسائل زنان، انتخابات غیردموکراتیک و تفاوت گرایش‌های جمهوری اسلامی با سازمان فداییان خلق از جمله محورهای مورد اختلاف که امکان ائتلاف این دو را از بین می‌برد معرفی شده است. کتاب روایتی تاریخی داشته و تلاش کرده تا با دیدگاهی تاریخی محور تغییر و تحولات رخ داده در این سازمان را به خوانندگان ارائه دهد. بررسی تحقیق‌های صورت گرفته در خصوص گروه‌های اپوزیسیون نشان‌دهنده این است که تاکنون پژوهشی تطبیقی در باب شباهت‌ها و تفاوت‌های این گروه‌ها انجام نشده و وجه تمایز این پژوهش با سایر پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه در بررسی مواضع و فرآیند بسیج گروه‌های سلطنت‌طلب و چپ‌گرا به صورت سازمان‌مند و نظریه‌محور و با رویکردی تطبیقی است.

ب- مبانی و چارچوب نظری: مدل بسیج سیاسی چارلز تیلی

چارلز تیلی برای تحلیل رفتار جمعی از دو مدل «جامعه سیاسی» (برای تحلیل ائتلاف‌ها) و مدل بسیج (برای تحلیل رفتار هر گروه مدعی به طور جداگانه) استفاده می‌کند. پژوهش حاضر از مدل بسیج چارلز تیلی بهره می‌برد. متغیرهای این مدل (پناهی، ۱۳۸۹: ۳۴۱؛ تیلی، ۱۳۸۵: ۸۴-۸۳ و ۱۵۰-۱۴۹) عبارت‌اند از:

۱. منافع: اعضای یک گروه از طریق کنش متقابل با جمعیت دیگر، امتیازات و دستاوردهای مشترکی به دست می‌آورند.

۲. سازمان: هرچه اعضای گروه از هویت یکپارچه‌تری برخوردار باشند و ساختارهای متحدکننده مستحکم‌تر باشند، آن گروه سازمان‌یافته‌تر محسوب می‌شود.

۳. بسیج منابع: هر گروه مدعی برای پیشبرد عمل جمعی خود، هر نوع منبعی را که ضروری می‌داند، به کار می‌گیرد.

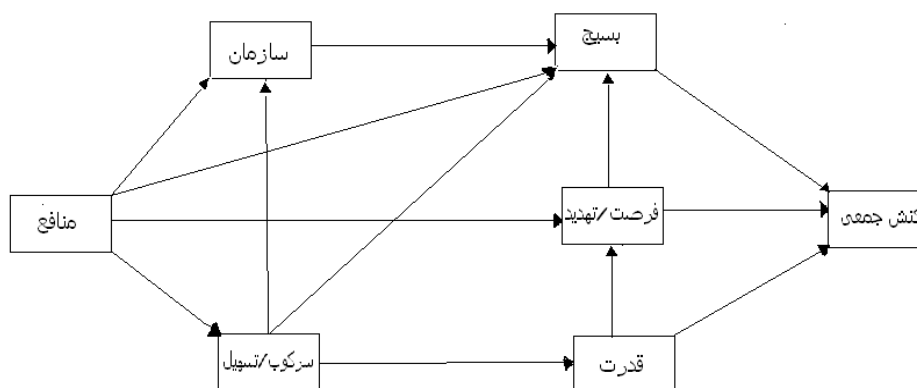
۴. کنش جمعی (عمل گروهی): اعضای یک گروه مدعی برای دستیابی به اهداف مشترک خود، اقدام مشترک انجام می‌دهند.

۵. فرصت/تهدید: فرصت و تهدید رابطه بین جمعیت و محیط را تعریف می‌کند.

۶. سرکوب/تسهیل: حکومت یا گروه‌های مدعی دیگر برای افزایش هزینه‌های یک گروه، او را سرکوب می‌کنند. تسهیل نیز کنشی است که هزینه‌های کنش جمعی یک گروه را کاهش می‌دهد.

مدل شماره ۱- مدل بسیج تیلی

مدل بسیج تیلی

پ- روش تحقیق

روش انجام این مقاله روش کیفی و از نوع تحلیل اسنادی است. در این مقاله داده ها از اسناد و مدارک دسته اول و دوم و پژوهش های تحلیلی و نظری استفاده می شود. در تحلیل اسنادی باید از تمرکز صرف بر محتوای سند بدون توجه به زمینه، کاربرد و کارکرد آن پرهیز کرد. اسناد و مدارک ابزاری برای ساختن روایت خاصی از یک رویداد یا فرایند هستند و وسیله ای هستند برای تبدیل سرگذشت و فرایند یک زندگی به یک مورد خاص پژوهشی. تجزیه و تحلیل اسناد و مدارک غالباً از جمله روش های محسوس تولید داده برای مقاصد عملی در میدان مورد مطالعه هستند (فلیک، ۱۳۹۷: ۳۵۰-۳۲۳).

همچنین رویکرد روش شناختی پژوهش حاضر در زمره تحلیل تطبیقی- تاریخی جای دارد. در حقیقت می توان گفت اثر پیش رو با انتخاب چند نمونه جریان چپ مارکسیستی و سلطنت طلب تلاش دارد تا با تعداد نمونه های مطالعاتی محدود (n) از قوت و انسجام موجود در روش های کیفی و یا آنچه که به چارلز رگین از آن با عنوان «مقایسه های مورد محور» یاد می کند، بهره مند گردد. در راه تحقق این هدف، الگوی مقایسه ای «توافق و اختلاف» جان استوارت میل که در کتاب وی «نظام منطق» عرضه گردیده که یکی از کارآمدترین روش های مقایسه ای همسو با اهداف پژوهش حاضر به حساب می آید (طالبان، ۱۳۹۳: ۶۴-۴۶).

ت- مواضع و فرآیند بسیج منابع در حزب توده ایران

۱. مواضع حزب توده (دگردیسی تاریخی)

حزب توده مواضع خود را در سه دوره زمانی متفاوت اتخاذ می کند.

در دوره اول (۱۳۵۷-۱۳۶۱)، حزب انقلاب اسلامی را به عنوان «انقلاب ضد امپریالیستی و مردمی» تجلیل می کند. حزب خود را مدافع خط امام (ره) نشان می دهد و به جمهوری اسلامی رأی «آری» می دهد (کیانوری، ۱۳۶۱: ۶۱-۶۲).

در دوره دوم (۱۳۶۱-۱۳۶۳)، پس از آن که عرصه فعالیت سیاسی برای حزب تنگ می شود، حزب از «گرایش راست» در حاکمیت انتقاد می کند. با این حال، حزب همچنان خود را مقید به قانون اساسی معرفی می نماید. پس از انحلال حزب، حزب مواضع واقعی خود را آشکار می سازد و جمهوری اسلامی را «نظام سرمایه داری وابسته به امپریالیسم» می خواند (نامه مردم، شماره ۷، ۱۳۶۳/۴/۲۸).

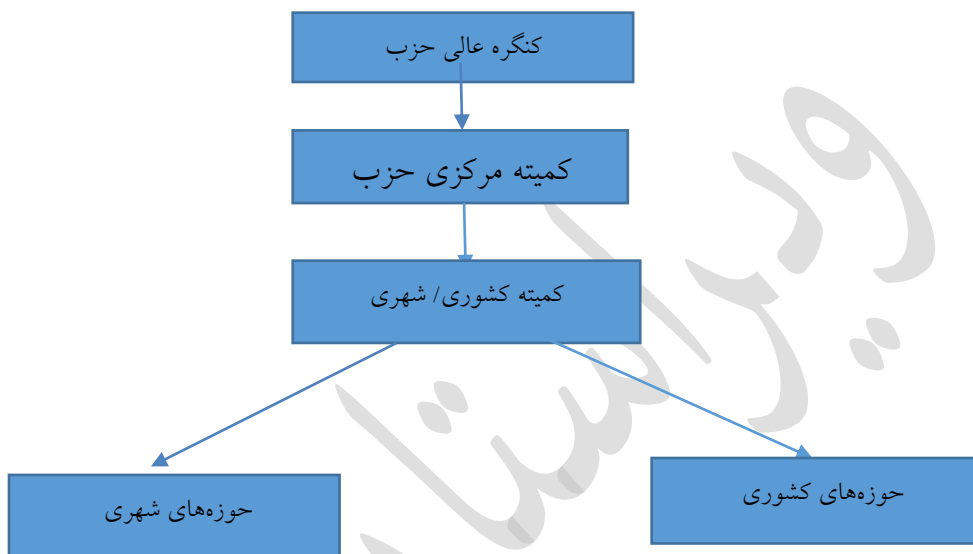
در دوره سوم (۱۳۶۴ به بعد)، حزب ابتدا شعار «سرنگونی نظام جمهوری اسلامی» را مطرح می کند. سپس به دلیل انعکاس مواضع جناح ها در داخل کشور، در پلنوم بیستم (دی ۱۳۶۶) شعار «جبهه صلح و آزادی» و «سرنگونی رژیم ولایت فقیه» را جایگزین شعار پیشین می کند. بعداً حزب این شعار را مسکوت می گذارد. در نهایت، حزب ایده «گذار به مرحله ملی - دموکراتیک» را بدون حذف فیزیکی نظام و از طریق اتحادهای تاکتیکی با نیروهای مخالف ولایت فقیه مطرح می کند (جمعی از پژوهشگران، ۱۳۹۰: ۹۳۴-۹۲۵؛ نامه مردم، ۱۳۹۸/۱۱/۲۸).

۲. فرایند بسیج حزب توده

۲-۱. سازمان و سلسله مراتب

حزب توده دارای ساختاری کلاسیک، سلسله مراتبی و مبتنی بر «مرکزیت دموکراتیک» است. حزب عضوگیری انفرادی را با معرفی دو عضو دارای دو سال سابقه انجام می دهد. حزب دوره آزمایشی شش ماهه را الزامی می داند. تأیید نهایی عضویت بر عهده کمیته مرکزی است. حزب عضویت همزمان در احزاب دیگر را ممنوع اعلام می کند. ساختار تشکیلاتی حزب از «حوزه» (حداقل سه نفر) تا «کمیته مرکزی» و «کنگره» را شامل می شود. آخرین چارت سازمانی حزب عبارت است از: کنگره عالی حزب ← کمیته مرکزی ← کمیته کشوری/شهری ← حوزه های کشوری/شهری. حزب عنوان دبیر کلی را حذف می کند و «سخنگو» را جایگزین آن می نماید. در حال حاضر دکتر محمد دستباز (معروف به محمد امیدوار، مقیم انگلستان) سمت سخنگویی را بر عهده دارد (اساسنامه حزب توده ایران، ۱۳۸۲: ۱۶-۲).

نمودار شماره ۱- ساختار تشکیلاتی حزب توده

منبع: برگرفته از ساختار سازمانی حزب توده

۲-۲. کنش‌های حزب توده

در سال‌های ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۸، حزب توده در فراندوم و انتخابات شرکت می‌کند. حزب از نظام حمایت ظاهری به عمل می‌آورد، اما در عمل از طریق نشریات (مانند جزوات پرسش و پاسخ) و شبکه‌های نفوذی، به ایجاد اختلاف میان نیروهای انقلابی و القای ایدئولوژی چپ می‌پردازد. حزب دارای تشکیلات مخفی، نظامی و جاسوسی گسترده‌ای است. حزب روابط نزدیکی با احزاب کمونیستی شوروی و کشورهای سوسیالیستی دارد (جمعی از پژوهشگران، ۱۳۹۰: ۲۹۰-۲۶۳).

پس از سال ۱۳۶۸ تا امروز، حزب عمدتاً کنش‌های غیرخشنوت‌آمیز و قانونی (در خارج از ایران) را دنبال می‌کند. حزب با اعتراضات صنفی (معلمان، کارگران نیشکر هفت‌تپه، فولاد اهواز و...) اعلام همبستگی می‌کند. حزب مراسم یادبودی برای سرکوب‌شدگان سیاسی (مانند سالگرد اعدام‌های ۱۳۶۷ در تورنتو) برگزار می‌کند. حزب در کنگره‌های مشترک با دیگر گروه‌های چپ (فدائیان اکثریت، اتحاد فدائیان و...) شرکت می‌نماید. حزب

ارگان رسمی خود به نام «نامه مردم» را هر پانزده روز یکبار در آلمان منتشر می‌کند (نامه مردم، شماره ۱۹، ۱۳۹۸/۲/۹؛ شماره ۱۰۶۲، ۱۳۹۷/۷/۲۳؛ شماره ۱۰۴۹، ۱۳۹۷/۱/۲۷).

۲-۳. بسیج منابع

حزب از امکانات رسانه‌ای متنوعی بهره می‌برد: رادیو پیک ایران (بلغارستان، ۱۳۵۵-۱۳۳۹)، رادیو صدای ملی (مسکو)، و در حال حاضر سایت اینترنتی و نشریه «نامه مردم». حزب دارای شرکت‌های تجاری در آلمان، اروپای شرقی و آذربایجان است. حزب کمک‌های مالی را از طریق حق عضویت اعضا تأمین می‌کند. حزب پیش از این، حقوق کارکنان حزبی خود را از حزب حاکم آلمان شرقی سابق دریافت می‌داشت (تا دهه ۱۳۶۰ هر عضو هیئت اجرایی ۱۸۰۰ مارک ماهانه دریافت می‌کرد). پس از ضربه سال ۱۳۶۱، رویکرد فعلی حزب رویکرد «نرم» و پرهیز از خشونت است و حزب هیچ ابزار نظامی در اختیار ندارد (شمس، ۱۳۹۰: ۱۸۷-۱۸۶).

۲-۴. منافع

هدف اصلی حزب و منافع کلی آن کسب قدرت سیاسی، برچیدن نظام جمهوری اسلامی، طرد نظام ولایت فقیه و جایگزینی آن با یک نظام چپ‌گرای دموکراتیک است. حزب این اهداف را از طریق تشکیل جبهه‌ای از طبقات مختلف (کارگران، خرده‌بورژوازی، سرمایه ملی و...) دنبال می‌کند.

۲-۵. فرصت و تهدید

فرصت‌های حزب عبارت‌اند از: امکان فعالیت در خارج از کشور، ارتباط با ۸۰ حزب کمونیستی و کارگری جهان (نشست آتن، آبان ۱۳۹۷)، همکاری با گروه متحد چپ در پارلمان اروپا (۴۱ نماینده از ۱۶ حزب) و تلاش برای تشکیل جبهه واحد ضد دیکتاتوری.

تهدیدهای حزب عبارت‌اند از: اختلافات درونی (باند کیانوری در برابر باند اسکندری)، انشعابات متعدد (از سال ۱۳۳۸ و انشعاب نیروی سوم به رهبری خلیل ملکی؛ تا انشعاب حزب دموکراتیک مردم ایران به رهبری بابک امیرخسروی در ۱۳۶۶؛ و راه توده به رهبری فرهاد عاصمی در ۱۳۷۱)، اختلاف با حزب چپ ایران

(فدائیان خلق) که حزب توده را به جزم‌گرایی و وابستگی به شوروی متهم می‌کند، و نیز وجهه منفی «کمونیسم» در فرهنگ ایرانی (نامه مردم، شماره ۱۰۸۳، ۱۳۹۸/۵/۱۴؛ جمعی از پژوهشگران، ۱۳۹۰: ۲۴۶-۲۴۵).

۶-۲. سرکوب و تسهیل

در بهمن ۱۳۶۱، نیروهای امنیتی نورالدین کیانوری (دبیر اول)، مریم فرمانفرمایان و ۴۰ تن از مهره‌های کلیدی حزب را دستگیر می‌شوند. نیروهای امنیتی شبکه‌های جاسوسی و نظامی حزب را کشف می‌کنند. در اردیبهشت ۱۳۶۲، نیروهای امنیتی ۱۷۰ نفر را در تهران و بیش از ۵۰۰ نفر را در شهرستان‌ها دستگیر می‌کنند. از جمله این افراد می‌توان فرج‌الله میزانی، انوشیروان ابراهیمی، محمدمهدی پرتوی و رحمت هاتفی را نام برد. نظام جمهوری اسلامی افسران ارتش متهم به جاسوسی برای شوروی (ناخدا بهرام افضلی، سرهنگ بیژن کبیری و...) را دستگیر می‌کند. به خاطر ماهیت کمونیستی و جاسوسی و تبعیت حزب از برادر بزرگتر یعنی اتحاد جماهیر شوروی، نظام هیچ‌گونه تسهیل قانونی برای فعالیت داخلی حزب فراهم نمی‌کند (جمعی از پژوهشگران، ۱۳۹۰: ۷۹۶-۷۹۷؛ نامه مردم، شماره ۱۰۷۲، ۱۳۹۷/۱۲/۱۳).

جدول شماره ۱- مواضع و فرآیند بسیج در حزب توده ایران

حزب توده	
مواضع	دگردیسی در مواضع حزب توده در دوره‌های زمانی مختلف تحلیل انقلاب اسلامی به عنوان انقلابی دموکراتیک و ملی‌گرایانه
ساختار تشکیلاتی	تشکیلات سازمانی منضبط
ایدئولوژی	ایدئولوژی مارکسیستی - لنینیستی و گذر از نظام سرمایه دارانه
کنش‌ها	رأی مثبت به جمهوری اسلامی در ابتدای انقلاب اسلامی راه‌اندازی کارزارهای مختلف بر ضد جمهوری اسلامی بهره‌گیری از اعتراضات صنفی و اجتماعی
بسیج منابع	بهره‌گیری از امکانات رسانه‌ای وابستگی به منابع مالی اعضا و هواداران خود
منافع	سرنگونی نظام جمهوری اسلامی و جانشینی آن با یک نظام چپ‌گرا

	حذف نظام مبتنی بر ولایت فقیه فعالیت این گروه در خارج از کشور و نبود امکان پیگرد قضایی اعمال خرابکارانه
فرصت‌ها	حضور در خارج از کشور و امکان ارتباط‌گیری با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی همکاری حزب توده با دیگر احزاب کمونیستی جهان
تهدیدها	اختلافات درونی در حزب توده انشعابات شکل گرفته در داخل حزب توده اختلافات موجود با دیگر گروه‌ها و سازمان‌های چپ‌گرا
سرکوب - تسهیل	دستگیری اعضا و سران پس از انجام اقدامات خرابکارانه بر ضد امنیت ملی ج.ا. عدم ارائه هیچ‌گونه تسهیلات قانونی برای امکان فعالیت به سازمان

ث- مواضع و فرآیند بسیج منابع در انجمن پادشاهی ایران (تندر)

۱. مواضع (رادیکال، ضداسلام و خشونت‌محور)

انجمن پادشاهی ایران مواضع زیر را اتخاذ می‌کند:

۱. انجمن به اسلام و تشیع علناً توهین می‌کند. انجمن اسلام را «دینی عربی» معرفی می‌کند که باید ریشه‌کن شود. انجمن مدعی می‌شود که اکثر مردم ایران از روی اجبار به اسلام اعتقاد دارند (انجمن پادشاهی ایران، ۱۳۸۸/۴/۱).

۲. انجمن قرآن را به صورت سطحی تفسیر می‌کند. برای نمونه، آیه «وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ» را توهین به نابینایان تلقی می‌کند (انجمن پادشاهی ایران، ۱۳۸۹/۳/۲۹).

۳. انجمن نمادهای ضداسلامی مانند «درفش کاویانی» (ضربدر با نقطه روی آن) را به عنوان آرم رسمی خود ترویج می‌دهد (انجمن پادشاهی ایران، ۱۳۹۸/۴/۱۵).

۴. انجمن از رژیم صهیونیستی و اقدامات آن حمایت می‌کند. انجمن سرکوب فلسطینیان را تأیید می‌کند و گروه‌های مقاومت را نماینده جمهوری اسلامی می‌داند.

۵. انجمن با دیگر سلطنت‌طلبان (به ویژه رضا پهلوی) مخالفت می‌کند. انجمن رضا پهلوی را «از ما نیست» می‌خواند و از او حمایت نمی‌کند (انجمن پادشاهی ایران، ۱۳۹۷/۶/۵).

۶. انجمن از تحریم‌های آمریکا به ویژه تحریم سپاه پاسداران توسط ترامپ در ۱۳۹۸ استقبال می‌کند (انجمن پادشاهی ایران، ۱۳۹۸/۱/۲۴).

۲. فرایند بسیج انجمن پادشاهی ایران

۲-۱. سازمان و سلسله‌مراتب (ساختاری امنیتی و بسته)

انجمن دارای ساختاری کاملاً امنیتی و اطلاعاتی است. هسته اولیه انجمن از ده نفر (فرود فولادوند، جمشید شارمهد و...) تشکیل می‌شود. انجمن عضوگیری بسیار سختگیرانه و نیازمند ارائه تمام اطلاعات خصوصی را اجرا می‌کند. رهبری انجمن بر عهده جمشید شارمهد (رئیس سابق و عضو اصلی) و فرود فولادوند (بنیانگذار) بود. اعضای انجمن باید به «سند آیین ریشه‌ای» (قانون اساسی پیشنهادی) اعتقاد داشته باشند. ایدئولوژی انجمن شامل باستان‌گرایی افراطی، نفی ۱۴۰۰ ساله اسلام، نجات ایران از «اسارت تازیان» و باور به این نکته است که رهایی فقط از طریق اقدام نظامی و مسلحانه ممکن است نه رفراندوم (رادیو تندر، ۱۳۹۰/۱۱/۲؛ انجمن پادشاهی ایران، آیین ریشه‌ای تندر، بی‌تا).

۲-۲. کنش‌های انجمن (خشونت مستقیم و تروریستی)

انجمن دست به انفجارها و بمب‌گذاری‌های متعددی می‌زند. در ۲۴ خرداد ۱۳۹۸، انجمن حوزه علمیه شیراز را در حین برگزاری دعای کمیل منفجر می‌کند و چند نفر را می‌کشد و زخمی می‌کند (انجمن پادشاهی ایران، ۱۳۹۸/۳/۲۴). در ۲۴ فروردین ۱۳۸۷، انجمن حسینیه شهدا (وابسته به کانون رهپویان وصال) را در شیراز منفجر می‌کند. این انفجار ۱۴ کشته و ۲۰۰ مجروح بر جای می‌گذارد. شبکه «یورو تی وی» به عنوان ارگان رسانه‌ای

انجمن، مسئولیت این انفجار را به نام گروه «تندر» اعلام می‌کند (انجمن پادشاهی ایران، ۱۳۸۷/۲/۱۸). انجمن ترورهایی را نیز ادعا می‌کند.

برای نمونه، انجمن مسئولیت ترور فرمانده سپاه سایبری «مجتبی احمدی» را بر عهده می‌گیرد (انجمن پادشاهی ایران، ۱۳۹۲/۷/۱۱). انجمن طرح «فتح تهران» را در آبان ۱۳۹۸ اجرا می‌کند. انجمن مدعی می‌شود که راهبندان‌ها و اغتشاشات آبان ۱۳۹۸ حاصل طراحی اندیشکده این انجمن برای «فتح تهران» در ۹ ساعت بوده است (انجمن پادشاهی ایران، ۱۳۹۸/۹/۳). انجمن طرح «راه کوروش» را راه‌اندازی می‌کند. هدف این طرح برقراری «آیین ریشه‌ای» به عنوان قانون اساسی و حذف فیزیکی موانع (نیروهای اطلاعاتی، سپاه، وزارت خارجه و...) است. انجمن دست به تهدید و اخاذی می‌زند. انجمن از مردم می‌خواهد که اطلاعات شخصی نیروهای نظامی، بسیج، قضایی و... را جمع‌آوری کنند. انجمن آن‌ها را در صورت عدم همکاری تهدید به «هلاکت» می‌کند (انجمن پادشاهی ایران، ۱۳۸۶/۳/۱۳).

۲-۳. منابع و نوع بسیج

انجمن عضوگیری مرحله‌ای و امنیتی انجام می‌دهد. در مرحله اول، متقاضی باید اسناد دشمنی خود با نظام را ارائه دهد. در مرحله دوم، متقاضی باید تمام اطلاعات خصوصی خود را در اختیار انجمن قرار دهد. انجمن از امکانات رسانه‌ای زیر بهره می‌برد: هفته‌نامه «اطلاعات لندن» (توسط فرود فولادوند)، نشریه «راه نیاکان» (۱۳۷۸)، شبکه‌های ماهواره‌ای «ما تی وی» و «یور تی وی»، «رادیو تندر» (لس‌آنجلس، ۱۳۸۷) و سایت «تندر دات ارگ» (راه‌اندازی توسط جمشید شارمهد در ۱۳۸۴). انجمن منابع مالی خود را عمدتاً از طریق حق عضویت اعضا تأمین می‌کند (انجمن پادشاهی ایران، بی‌تا، همیاری). نوع بسیج انجمن تدارکاتی، تدافعی و تهاجمی (تربیت نیروهای نظامی برای براندازی) است.

۲-۴. منافع و امتیازات

هدف انحصاری انجمن فروپاشی کامل جمهوری اسلامی و بازگشت به یک نظام سلطنتی با ایدئولوژی باستان‌گرا (نه اصلاحات) است.

۲-۵. تهدید و فرصت

تهدیدهای انجمن عبارت‌اند از: عدم همراهی رضا پهلوی با آنها، عدم وحدت با دیگر گروه‌های سلطنت‌طلب (حتی انجمن آن‌ها را دشمن خود می‌داند) و انزوای شدید سیاسی.

فرصت‌های انجمن عبارت‌اند از: بهره‌برداری حداکثری از آشوب‌ها و اغتشاشات داخلی (ادعای موفقیت در آبان ۱۳۹۸)، همسویی با تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران.

۲-۶. سرکوب و تسهیل

پیروز عباسی (که «جمعیت نجات ایران» و «ارتش کوروش» را در تهران تأسیس کرده و قصد انفجار حرم امام خمینی را داشته است) دستگیر می‌شود. در نهایت، نظام جمشید شارمهد را دستگیر و به ایران بازمی‌گرداند. نظام بخاطر ماهیت تروریستی و عقاید ضد اسلامی انجمن، هیچ‌گونه تسهیل قانونی برای فعالیت داخلی انجمن فراهم نمی‌کند (انجمن پادشاهی ایران، ۱۳۸۸/۴/۱۱).

جدول شماره ۲- مواضع و فرایند بسیج منابع در انجمن پادشاهی ایران

انجمن پادشاهی ایران	
اهانت به دین اسلام و استفاده از نمادهای ضد مذهبی حمایت از رژیم صهیونیستی استقبال از تحریم‌ها بر ضد جمهوری اسلامی و اعمال فشارهای بین‌المللی	مواضع
ساختار امنیتی و مخفیانه انجمن عضوگیری به شیوه متمرکز و مبتنی بر تصمیمات فردی	ساختار تشکیلاتی
مخالفت با اسلام، تأکید بر تاریخ باستان و باستان‌گرایی	ایدئولوژی
انفجار و اقدامات انتحاری در برخی از شهرهای ایران ارائه طرح‌های آشوبگرانه همچون طرح فتح تهران قائل بودن به اقدامات تروریستی و انجام ترور برای حذف فیزیکی مخالفان تهدید نیروهای نظامی و قضایی به انجام ترور فراخوان در خصوص افشاگری نسبت به نیروهای نظامی	کنش‌ها

فعالیت رسانه‌ای و استفاده از بسترهای مجازی برای ارتباط‌گیری و ارائه پیام استفاده از منابع قهری و اجباری برای رسیدن به اهداف	بسیج منابع
فروپاشی جمهوری اسلامی و بر سر کار آمدن یک نظام سلطنتی	منافع
بهره‌گیری از فرصت اعتراضات و اغتشاشات داخلی	فرصت‌ها
عدم همراهی برخی از جریان‌ات سلطنت‌طلب با اقدامات این گروه اختلافات داخلی در بین گروه‌های سلطنت‌طلب با یکدیگر	تهدیدها
دستگیری اعضا و رهبر این گروه و بازگردانی آن به داخل کشور عدم ارائه هیچ‌گونه تسهیلات جهت انجام فعالیت قانونی در داخل کشور	سرکوب - تسهیل

منبع: محقق ساخته

ج- مقایسه و ارزیابی

در ذیل شباهت‌ها و تفاوت‌های حزب توده و انجمن پادشاهی را در باره مولفه‌های مدل بسیج چارلز تیلی بررسی می‌کنیم:

جدول شماره ۳- شباهت‌ها و تفاوت‌های حزب توده و انجمن پادشاهی ایران

	مواضع	تشکیلات	ایدئولوژی	کنش‌ها	بسیج منابع	منافع	فرصت / تهدید	سرکوب / تسهیل
حزب توده	+	+	-	+	+	+	+	+
انجمن پادشاهی	+	+	-	+	+	+	+	+

منبع: محقق ساخته

مواضع: حزب مواضع خود را از حمایت به سرنگونی دگردیسی می‌دهد. انجمن کلیت نظام را انکار می‌کند و به دین توهین می‌نماید.

تشکیلات حزب دارای تشکیلات منضبط، سلسله‌مراتبی و مبتنی بر مرکزیت دموکراتیک است. انجمن دارای تشکیلات امنیتی، بسته و مبتنی بر گزینش شدید است.

ایدئولوژی: ایدئولوژی حزب مارکسیسم-لنینیسم و ضدامپریالیسم است. ایدئولوژی انجمن ملی‌گرایی افراطی، ضداسلام و سلطنت‌طلبی است.

کنش‌ها: کنش‌های حزب عمدتاً نرم (بیانی، همایش، اتحاد با چپ) است. کنش‌های انجمن خشونت‌آمیز (بمب‌گذاری، ترور، تهدید) است.

بسیج: حزب از رسانه‌های مکتوب و اینترنتی، کمک اعضا و احزاب خارجی استفاده می‌کند. انجمن از رسانه‌های ماهواره‌ای، حق عضویت اجباری و عملیات قهری بهره می‌برد.

منافع: منافع حزب شامل استقرار نظام دموکراتیک چپ‌گرا و حذف ولایت فقیه است. منافع انجمن شامل بازگشت سلطنت با آیین ریشه‌ای است.

فرصت‌ها: فرصت‌های حزب در اتحادهای چپ جهانی و رسانه‌های آزاد تجلی می‌یابد. فرصت‌های انجمن در آشوب‌های داخلی، تحریم‌ها و فشار خارجی ظاهر می‌شود.

تهدیدها تهدیدهای حزب شامل انشعاب داخلی، اختلاف با سایر چپ‌ها و وجهه منفی کمونیسم است. تهدیدهای انجمن شامل انزوا و رد شدن توسط سایر سلطنت‌طلبان است.

سرکوب/تسهیل: حزب در دهه ۶۰ با بازداشت‌های گسترده مواجه می‌شود و فعالیت داخلی آن ممنوع می‌شود. انجمن با بازداشت و اعدام شارمهد و دیگران روبه‌رو می‌شود و فعالیت داخلی آن ممنوع است.

نتیجه‌گیری

وضعیت فعلی حزب توده و انجمن پادشاهی ایران نشان می‌دهد که هر دو گروه با وجود هدف مشترک سرنگونی جمهوری اسلامی، در عرصه عمل با انزوای سیاسی و کاهش تأثیرگذاری مواجه شده‌اند. حزب توده با اتخاذ راهبرد کنش‌گری نرم و پرهیز از خشونت، اگرچه توانسته است شبکه‌ای از ارتباطات بین‌المللی با

احزاب چپ حفظ کند، اما انشعابات درونی، رقابت با دیگر گروه‌های چپ‌گرا و تصویر منفی کمونیسم در افکار عمومی ایران، مانع از جذب حمایت گسترده و نفوذ مؤثر در تحولات داخلی شده است. در مقابل، انجمن پادشاهی با رویکرد تروریستی و ایدئولوژی ضداسلامی افراطی، نه تنها به دلیل اقدامات خشونت‌آمیز (بمب‌گذاری، ترور و تهدید) مشروعیت خود را نزد افکار عمومی از دست داده، بلکه با دستگیری و اعدام رهبر خود و عدم همراهی دیگر جریان‌های سلطنت‌طلب، به حاشیه‌ای‌ترین طیف اپوزیسیون تبدیل شده است. به این ترتیب، هر دو گروه علی‌رغم داشتن تشکیلات منضبط و بهره‌مندی از منابع فراملی، به دلیل تضادهای ایدئولوژیک و روش‌شناختی، نه تنها قادر به ائتلاف با یکدیگر نیستند، بلکه در فضای رقابتی و متشتت اپوزیسیون خارج‌نشین، از تأثیرگذاری واقعی بر معادلات سیاسی ایران بازمانده‌اند و چشم‌انداز روشنی برای آینده خود ترسیم نمی‌کنند.

بنابراین مطالعه تطبیقی دو گروه بر اساس نظریه تیلی نتایج زیر را نشان می‌دهد.

۱. شباهت‌ها: هر دو گروه دارای سازماندهی پنهانی و انضباط درونی هستند. هر دو گروه از منابع فراملی (مالی، رسانه‌ای، ائتلافی) بهره می‌برند. هر دو گروه هدف نهایی سرنگونی جمهوری اسلامی را دنبال می‌کنند. هر دو گروه به خاطر ماهیت ضد انقلابی از سوی نظام انقلابی سرکوب می‌شوند و هیچ‌گونه تسهیل قانونی دریافت نمی‌کنند.

۲. تفاوت‌های بنیادین (دلیل اصلی عدم ائتلاف):

ایدئولوژی این دو گروه با یکدیگر تضاد کامل دارد. حزب توده با تحلیل طبقاتی، نظام را سرمایه‌داری وابسته می‌بیند و خواهان عدالت چپ‌گرایانه است. انجمن پادشاهی با رویکردی نژادپرستانه و باستان‌گرا، اسلام را ریشه تمام مشکلات می‌داند.

نوع کنش‌گری این دو گروه متفاوت است. حزب توده حتی پس از انحلال از خشونت مستقیم و تروریسم پرهیز می‌کند و راه‌های مدنی (بیانیه، اعتراضات صنفی، اتحادهای سیاسی) را دنبال می‌نماید. انجمن پادشاهی آشکارا به اقدامات تروریستی (بمب‌گذاری در اماکن مذهبی، ترور شخصیت‌ها، تهدید جمعی) مبادات می‌کند.

چشم‌انداز جایگزین این دو گروه متفاوت است. حزب توده به دنبال «گذار ملی-دموکراتیک» و مشارکت طیف وسیعی از نیروهای اجتماعی است. انجمن پادشاهی به دنبال بازگشت به یک نظام سلطنتی مطلقه با قانون اساسی «آیین ریشه‌ای» است. این چشم‌انداز هیچ سنخیتی با خواست حزب توده ندارد.

فرصت‌های سیاسی این دو گروه از یکدیگر جدا است. حزب توده از ظرفیت شبکه‌های چپ جهانی و احزاب کمونیستی اروپا استفاده می‌کند. انجمن پادشاهی از سیاست‌های خصمانه آمریکا (تحریم‌ها، و ترورها و ...) و آشوب‌های داخلی بهره می‌برد.

در نهایت، هرچند هر دو گروه در زمره «اپوزیسیون ساختارشکن» جمهوری اسلامی قرار می‌گیرند، تفاوت‌های فاحش در مبانی نظری، منش کنشگری و روش‌های بسیج به حدی است که نه تنها امکان ائتلاف را سلب می‌کند، بلکه این دو گروه را در تقابل آشکار با یکدیگر قرار می‌دهد.

جدول شماره ۴ - مقایسه حزب توده و انجمن پادشاهی ایران

شاخص	انجمن پادشاهی ایران	حزب توده ایران
ایدئولوژی	ملی‌گرای افراطی، ضداسلام، سلطنت‌طلب باستان‌گرا	مارکسیستی - لنینیستی؛ ضدامپریالیستی؛ عدالت‌محور
مواضع	انکار کلی نظام؛ توهین به دین؛ حمایت از تحریم‌ها	حمایت اولیه از جمهوری اسلامی، سپس خواهان سرنگونی
تشکیلات	سازمان امنیتی و بسته با گزینش شدید	سازمان منضبط با مرکزیت دموکراتیک
هاکنش	بمب‌گذاری، ترور، طرح فتح تهران	بیانیه، همایش، اتحادهای چپ
منابع بسیج	حق عضویت، رسانه ماهواره‌ای، عملیات قه‌ری	رسانه، حمایت خارجی، کمک اعضا
منافع	فروپاشی نظام و بازگشت سلطنت	نظام دموکراتیک چپ‌گرا، حذف ولایت‌فقیه
هافرصت	آشوب‌های داخلی، تحریم و فشار خارجی	اتحادهای چپ جهانی، رسانه‌های آزاد

تهدیدها	انزوا، رد توسط سلطنت‌طلبان دیگر	انشعاب، اختلاف داخلی، رقابت چپ‌ها
تسهیل/سرکوب	بازداشت و اعدام شارمهد، ممانعت فعالیت داخلی	بازداشت‌های دهه ۶۰؛ حذف فعالیت داخلی

منابع

الف- منابع فارسی

بهروز، مازیار (۱۳۹۵)، شورشیان آرمان‌خواه؛ ناکامی چپ در ایران، ترجمه مهدی پرتوی، تهران: نشر ققنوس.

پناهی، محمد حسین (۱۳۸۹)، نظریه‌های انقلاب، وقوع، فرایند و پیامدها، تهران: سمت.

تیلی، چارلز (۱۳۸۵)، از بسیج تا انقلاب، ترجمه علی مرشدی زاد، تهران: پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی.

جمعی از پژوهشگران (۱۳۸۷)، حزب توده از شکل‌گیری تا فروپاشی، تهران: موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی.

رنجبران، داود (۱۳۸۵)، جریان‌های مارکسیسم دانشجویی در ایران، تهران: ساحل اندیشه تهران(سات).

دیلامی، پژمان (۱۳۷۱). «انقلاب بلشویکی و پیدایش کمونیسم در ایران، ۱۹۲۰-۱۹۱۷». پژوهش‌های آسیای مرکزی، جلد ۱۱، شماره ۳، صفحات ۵۱-۸۲.

کیانوری، نورالدین (۱۳۶۱)، حزب توده ایران و مسائل میهن انقلابی ما، تهران: انتشارات توده.

شمس، وحید (۱۳۹۵)، بررسی اطلاعاتی احزاب و گروه‌های سیاسی مخالف جمهوری اسلامی ایران، تهران: دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی.

جمعی از پژوهشگران (۱۳۸۷)، جنبش چپ به روایت اسناد ساواک: حزب دموکرات کردستان ایران، تهران: مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات.

طالبان، محمدرضا، (۱۳۹۳)، روش‌شناسی مطالعات انقلاب؛ با تأکید بر انقلاب اسلامی ایران، تهران:

پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی.

فلیک، اووه (۱۳۹۷)، درآمدی بر تحقیق کیفی، ترجمه هادی جلیلی، تهران: نی.

ب- منابع الکترونیکی

سایت انجمن پادشاهی ایران (بی‌تا)، آیین ریشه‌ای (قانون اساسی) نوین ایران نمودار پیشنهادی انجمن پادشاهی ایران برای فردای رهایی میهن، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/ar>

سایت انجمن پادشاهی ایران (بی‌تا)، زندگی نامه فرود فولادوند، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/about/ff>

سایت انجمن پادشاهی ایران (بی‌تا)، سخنرانی جمشید شارمهد در تلویزیون تندر در مورد نحوه عضویت، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/tv/2012-07/tv-2012-07-22-03.mp3>

سایت انجمن پادشاهی ایران (بی‌تا)، سخنرانی جمشید شارمهد در تلویزیون تندر در مورد نحوه عضویت، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/tv/2012-07/tv-2012-07-22-03.mp3>

سایت انجمن پادشاهی ایران (بی‌تا)، زندگی نامه فرود فولادوند، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/about/ff>

سایت انجمن پادشاهی ایران (۱۳۸۸/۴/۱)، هشدار تندر به انجمن پادشاهی ایران، قابل دسترسی

<https://www.tondar.org/content/2009/06/8166.html>

انجمن پادشاهی ایران (بی‌تا)، زندگی نامه مهندس جمشید شارمهد، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/about/jamshid-sharmahd>

سایت انجمن پادشاهی ایران (۱۳۸۹/۳/۲۹)، فراخوان به گردهمایی، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/content/2005/07/8986.html>

رادیو تندر (۱۳۹۰/۱۱/۲)، توضیح مواضع و ویژگی‌های انجمن پادشاهی ایران، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/tv/2012-07/tv-2012-07-22-01.mp3>

سایت انجمن پادشاهی ایران (۱۳۸۷/۲/۱۸)، فتح تهران، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/content/2019/05/10713.html>

سایت انجمن پادشاهی ایران (۱۳۹۲/۷/۱)، فرمانده سپاه سایبری به هلاکت رسید، قابل دسترسی در

<https://www.tondar.org/content/2013/10/9148.html>

سایت انجمن پادشاهی ایران (۱۳۸۷/۳/۱۳)، فراخوان انجمن پادشاهی ایران، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/content/2008/06/8348.html>

سایت انجمن پادشاهی ایران (۱۳۸۶/۳/۱۳)، فراخوان انجمن پادشاهی ایران، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/content/2008/06/8348.html>

سایت انجمن پادشاهی ایران (۱۳۸۸/۴/۱۱)، آخرین نبرد بیژن، قابل دسترسی در:

<https://www.tondar.org/content/2009/07/623.html>